

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

To jest raport Ostanie Świata opowieści arabskie Jana Natkańskiego.

Dzień dobry Pani, dzień dobry Państwu, ale jak mówimy o opowiastkach arabskich, to as-salamu alaikum wa salam alaiki.

Odcinek piąty, w którym opowiemy o Egipcie, od czasów przedarabskich.

Był taki farań, znany w historiach Koech Naton, który na krótki okres doszedł do wniosku, że dobrze z tymi bóstwami różnymi, ale na dobrą sprawę to jest jeden ból.

Mądra kobieta podjęła takie wyzwanie, tak omotała Juliusza Cezara, stała się jego kochanką, ale utrzymała rządy.

Przez podbój muzułmański.

Amr Ibn As, zresztą jeden ze współtobażyszy proroka, doskonały strateg i doskonały dowódca, postanowił podbijać Egipt, jak otrzymał list.

Kalifa Omara, zalecający wstrzymanie przekroczenia granicy, nie posłuchał, to on po prostu wstrzymał list u siebie.

Po wyprawę napoleońskie.

Ponieważ przywieźli ze sobą Francuzi dwuosobową grupę uczonych, ci uczeni po powrocie rozpropagowali sprawę zainteresowania się naukowego Egiptem.

I dwudziesty wiek.

Brytyjczycy uznali, w 22 roku Egipt jako niepoległe państwo, władca do tej pory podporządkowany, Brytyjczyką stał się suwerennym władcą Egiptu jako król fulat pierwszy.

Jan Nadkański jest wybitnym arabistą i wieloletnim ambasadorem w krajach arabskich.

A ja nazywam się Agataka z Prolewicz i razem z państwem mam przyjemność słuchać jego opowieści arabskich.

Czas na Egipt, kraj piramid, sfinxów, faraonów, kleopatry. Te pierwsze skojarzenia zupełnie nie arabskie.

No tak, ponieważ Egipt po pierwsze należy do najstarszych cywilizacji ludzkości.

Do tych samych jak Mesopotamska, Perska, Indyjska, Chińska.

Poprzednim razem mówiliśmy o Iraku wywodzącym się z cywilizacji Mesopotamskiej.

A teraz mówimy o Egipcie, który ma za sobą 3 tysiąclecia staroegipskiej, starożytnej cywilizacji egipskiej, farańskiej.

Różnica między Irakiem i tym dziedzictwem, a Egiptem jest taka, że w cywilizacji Mesopotamskiej zmieniały się narody, zmieniały się stolice, zmieniały się państwa, a w egipskiej jest ciągłość.

Słów parę o samym Egipcie. Słowo pochodzi Egipt od greckiego Egiptos i Rzeń tego greckiego zachował się także w słowie Cypti egipcjanin.

Dziś Koptowie dziedziczą tego starego narodu z czasów farańskich bezpośredni, choć mówiący po arabsku, ale o tym później.

No i chrześcijaństwo przede wszystkim.

I chrześcijaństwo, a bo Egipt to w 90% muzułmanina, a w dziesięciu chrześcijaństwo głównie Koptowie ze swoim ortodoksyjnym kościołem koptyjskim.

Egipt ma milion kilometrów padratowych i 110 milionów ludności.

Gigant.

To jest olbrzymi, bo co roku przybywa 3 miliony egipcjan i co roku przybywa kilkuset absolwentów uczelni w poszukiwaniu pracy.

Jeśli są egipcjanie emigrujące, a są, to to jest to emigracja zarobkowa.

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

Przede wszystkim, a nie ze względu na wewnętrzne konflikty, chodzi takie się powiedzmy w tym wieku zdarzały.

To jest państwo w północnej Afryce na styku z Azjum, bo należący do Egiptu półwysepsynaj, około sześćdziesięciu tysięcy kilometrów padratowych, to już jest część Azji.

Wracamy do starożytnego Egiptu.

Na przełomie czwartego i trzeciego tysiąclecia powstało państwo egipskie z połączenia Górnego i Dolnego Egiptu ze stolicą w Memphis.

To jest dziś jakieś 30-40 kilometrów na półnię od Cairo.

I to z tego starego okresu, a jeszcze starego okresu, bo historycy, egiptolodzy dzielą historię starożytnego Egiptu na okres starego państwa, średniego państwa i nowego państwa, przy czym jeszcze między każdym z tych państw były tzw. okresy przejściowe.

Ja powiem szczerze, że nie będę nawet próbował operować datami starego, średniego i nowego, bo zauważyłem w publikacjach, że one są również różne.

A tu dykresja.

Wobec tego, co publikują i nad czym pracują egiptolodzy, no to ja byłbym zupełnie bezczelnym ignorantem, gdybym próbował zagłębiać się w historię starożytnego Egiptu.

Ostatnio w maju tego roku byłem zaproszony na konferencję egiptologiczną w Polskiej Akademii Nauk.

W radiu odbywały się w połacach starszyca. Byłem pełen uznania dla tych naszych archiologów w większości pań z doktoratami, z habilitacjami, z profesurą, bo ich Nestora, profesora Karola Myśliwca, no to znam od dawna.

Zresztą odkrywca dwóch grobów notabli w okolicy Pieramidy Djosera w Sakara, ale o tym za chwilę. Chciałem podkreślić, że jeśli jesteśmy w czymkolwiek mocarstwem, ambicja to mieliśmy zawsze być, ale jeśli w czymkolwiek jesteśmy to jest egiptologia i archeologia Śródziemna Morska.

Prowadzimy na Bliskim Wschodzie kilkanaście misji. Jak ja pracowałem w Egipcie, to ich było jedenaście. W samym Egipcie, ale są jeszcze w Sudanie.

Teraz są w Arabii Saudyjskiej, w Kuwejcie, w Omanie. Kiedyś były w Iraku i w Syrii, ale sytuacja polityczna jest taka, że stamtąd się Polacy musieli wycofać.

Oczywiście to jest wszystko następstwo działalności nieżyjącego profesora Kazimierza Michałowskiego. Ja powiem szczerze, że z czasów mojej pracy w Egipcie do nielicznych trwałych śladów, jakie zostały po tej pracy, to było wspólnie z Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Kajirze, bo takie istnieje od lat.

To było zainstalowanie popiersia profesora Michałowskiego w takim półkolu, gdzie są popiersia innych egiptologów przed Starym Budynkiem Muzeum Narodowego i drugie, wystawienie tablic pamiątkowych na dwóch starożytnych obiektach odbudowanych przez Polaków.

W tej świątyniach Hatchepsot w Luksorze. Na południu i Komedikę w Aleksandrii, ale miałem do tej pracy dwa pomocne czynniki.

Dobłą znajomość z ówczesnym szefem służby starożytności Egiptu, wybitnym archeologiem i on, dr Zeki Hałas, pomógł mi w tym niesamowicie, ponieważ wyrażał zgodę na te wszystkie sugestie, a kierownictwo Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej w Kajirze finansowało zarówno tablicę, jagi,

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

po pierwsze, zresztą w 2007 roku wspólnie z wielką także zachętą ze strony doktora Hałasa, zorganizowaliśmy podajże trzydniowe uroczystości siedemdziesięciolecia polskiej obecności archeologicznej nad Nilem.

Ale Panie Ambasadorze, rzeczywiście dobrze, że Pan to mówi, trzeba podkreślać mocno, że nie tylko Brytyjczycy, nie tylko Francuzi, o których powiemy w tym kontekście dokonań archeologicznych nad Nilem, ale też Polacy do tego pocztu wielkich archeologów dołączyli.

To jest wielki wkład, ja się cieszę, że nadal kontynuowany przez kobiety, a po drugie przez młodych ludzi. Teraz już są pokolenia, 30-40 latków, których ja osobiście nie znam, znam uczniów profesora Michałowskiego.

W trakcie mojego pobytu jeździłem na ich wykopaliska, jeździłem do doktora Ciałowicza w Del Cienilu, to misja Uniwersytetu Jagiellońskiego, jeździłem do profesora Godlewskiego do Fajum.

Oczywiście jest specjalne, nawet niemalże substancje, jak to nazywałem, w Deir Bachari, to jest po lewej stronie luxoru, no bo tam siedzieli, gdy odbudowywali świątynię Hatchepsut.

Żałuję, że nigdy nie byłem unierzyjącego już profesora Daszewskiego w marinie koło Aleksandry, no ale na wszystkie nie stawało czasu.

Co chciałbym wspomnieć z okresu starożytnego, tylko żeby słuchacz przypomnieć, wymienić hasłowo, niektóre rzeczy.

Wspomniałem o starym państwie ze Stolicą w Memphis. W Memphis zachowały się ruiny w zasadzie, współczesne miasto je otoczyło,

zostaw tylko wielki pomnik Ramzesa, drugiego, który tam była świątynia Boga Ptaha.

Podaj, że to jest fragment tej świątyni, ale po drugiej stronie Nilu zachodniej są kompleksy piramid. Ta wspomniana przeze mnie Czosera, ona jest schodkowa, tak jakby jeszcze nie wiadomo, jak taki trójkąt wybudować.

Tylko nakładano, powiedzmy, poszczególne prostokąty, bo takie prostokąty to były grobowce, tak zwane mastaby.

Zresztą nie wiem, czy wszystkie odkryte wokół Czosera, ale tam są jeszcze dwa takie kompleksy Meidum i Dachsiur.

I na północy te najsłynniejsze to jest w Gizie.

Piramida Cheopsa, najwyższa, 147 metrów.

Jeden blok wapienia, z którego jest zbudowana, to dwie i pół tony.

Najróższe koncepcje, jak to przy tamtejszej technice, kiedy bloki przyływały Nilem, a to jest jeszcze spory odcinek, jak to było wszystko organizowane.

Oczywiście są już wyjaśnienia, są już teorie, ja tylko nie wiem, czy w stu procentach.

Druga jest mniejsza, zaledwie o 2,5 metra hefrena i trzecia mniejsza o 66 metrów mykerinosa.

Te trzy trójkąty na plekairu to jest niemalże symbol, zwłaszcza, że pierwsza jest uznawana za 1,7 cudów świata starożytnego.

Tak jak wspomniane przeze mnie, ogrody semi-ramidy, w babilonie.

I rzeczywiście Panie Ambasadorze, to słowo cud nie jest na wyro z wodniesieniu do piramid, bo chyba jest coś takiego, że kiedy patrzymy na piramidy,

to czujemy się trochę bezradni jako ludzie XXI wieku, z całą tą technologią, która stoi za nami.

Patrzymy na te budowle i się dziwimy i nie rozumiemy.

Po pierwsze pytanie jest, jak to zrobiono?

No właśnie.

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

Jak to zrobiono w III tysiącleciu przed naszą erą? Jak to wyglądało?

Ja już nie wchodzę w cały bogaty pantheon, bóstw egipskich.

Nie wszystkie są znane, ale w powszechniej znajomości na pewno wszyscy słyszeli o Ozrysie i jego siostrze, i żonie, Izydzie.

Mówiliśmy poprzednio o wędrujących wątkach.

Otóż Ozrysa zabił jego brat Set z zazdrości, a my powtórkę bratobójstwa w Biblii Abła i Kainah, to Izda zebrała poćwiartowane członki Ozrysa i Ozrys zmartwychwstał.

Mamy motyw zmartwychwstania wędrujący po kulturach starożytnych.

I wreszcie, jeśli dziś ktoś na Wielkanoc saza baranka w doniczce ze świeżą zielenią, bo się sypiejąc, czy w którejś rośliny, które szybko rosną, to tego typu symbol zmartwychwstania jest staro-egipski.

Jest cała masa teorii, bo tacy autorzy, jak Dan Brown, wiesimy do przesiaństwa też fantazja ich podnosi i opowiadają mnóstwo rzeczy.

Ja nie twierdzę, że bzdury. Tylko większości, nie bzdury, tylko większości są to niekiedy umotywowane, rozsądne.

Tyle, że na pograniczu, że jest to literatura i fantazja, a nie twarde fakty historyczne.

Który się nie dozwyfikować po prostu.

Który się pewnie nie do końca da umotywiać. Jeszcze jedna rzecz, żeby skończyć ze starożytnym egipsem.

Jeśli mówimy o Memphis, to już od końca starego, ale przez średnie i nowe państwo egipskie, stolicę została przeniesiona do Teb. To miasto 600 km dziś na południe od Kajeru i dzisiejsza nazwa Luxor.

Dziwne takie, ale to, nie wiem, zegipcjonizowane czy zarawizowana nazwa koszar rzymskich, La Castra.

I od tego Castra to Luxor powstał, który w zasadzie obrósł stare miasto Teby, z których zachowała się oszałamiająca

i swoim wielkością i ogromem wdeptująca człowieka w posadzkę świątynia w Karnaku.

Natomiast po drugiej stronie, po lewej stronie Nilu, w zachodniej, jest też mnóstwo zabytków, zaczynając od tej odbudowanej przez Polaków w świątyni Hatchepsut, ale także po wielkiej świątyni Grobowej,

a męchotepa trzeciego zostały tylko stojące przy wejściu Kolosy Memnona, ale tam jest też Ramaseum,

są w świątyni w Madinahebu, a to jest wszystko na podgórzu, a później rozpoczynają się góry i w tych dolinach w górkach są dwa najważniejsze zabytków, to są grobowce w dolinie królów i grobowce w dolinie królowych.

Kiedy stolica była w tebach, przestaną budować piramidy, kutogrowy w skale.

Tam są pochowanie wszyscy królowie, o tym nowym państwie trzeba powiedzieć jeszcze jedno.

Mianowicie był taki faraon znany w historii jako ehnaton, który w XVI wieku, na krótki okres, był inwentorem, nazwijmy to tak, doszedł do wniosku, że dobrze z tymi bóstwami różnymi, ale na dobrą sprawę to jest jeden ból.

Próba monoteistycznej religii.

Próba monoteizmu, on się Steb wyprowadził, zbudował nad środkowym ile na północ od Teb takie miasto Ahetaton,

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

dziś znane jako telamarna, niedługi okres panował, bo zbuntowali się oczywiście przez wszystkim kapłani,
którzy stracili znaczenie z wyjątkiem tego głównego atona, czyli Jedyne Boga.
O śmierci atona wróciły stare porządki i jego syn, Tutenhamon, już przywrócił cały pantheon bóstw,
a skoro padło to imię, to musi pażdzić jeszcze informacja, że w 1922 roku brytyjski archeolog Carter odkrył jego grobowiec w stanie nienaruszonym.
To była wówczas sensacja archeologiczna, to od tego czasu pochodzi pojęcie klątwy falał na.
Jeśli sam Tutenhamon już wędrował jego sarkofak, wędrował na wiele wystaw na świecie,
to dziś Muzeum Narodowe Egipskie, zarówno w tym starym w Machu,
jak i teraz przeniesione w ubiegłym roku do nowego, ma się czym poszczycić.
Mówi pan, że to była sensacja archeologiczna, ale to chyba było więcej niż tylko archeologiczna sensacja.
W ogóle to była sensacja, prawda?
Historiczna również, bo żyły ten gazet w Wielkiej Brytanii, chyba w ogóle w całej Europie.
W całej Europie, ponieważ odkryto grobowiec, który był nienaruszony,
jako że pozostałe grobowce nie wciągnięto malowideł, ale obrabowano jeszcze w starożytności.
Ta cecha ludzkości, powiedzmy niepożanowania miejsca wiecznego spoczynku, no jest stara.
To nie jest nic nowego, że niszczy się, powiedzmy, w nowych czasach.
Ale ważne chyba też, że to było to dwudziestolecie międzywojenne,
kiedy Europa, prawda, miała taki oddech, żeby się ekscytować tak bardzo.
Tym światem dalszym, tym światem tak bardzo ekscytującym.
Powiemy o tym za chwilę, ale rzeczywiście misje archeologiczne, to jest wiek XIX,
ale głównie teraz XX, bo powiedzmy, są nawet technologie, a poza tym już wiąża jest olbrzymia.
Doświadczenie tych archeologów jest olbrzymie.
Kończąc okres starożytny, trzeba było powiedzieć, że jeszcze o jedną postać wymienić.
Aleksandra Wielkiego, który podbił Egipt w 32-31, założył miasto Aleksandrie.
Później w Aleksandrii powstał też jeden z cudów świata starożytnego, mianowicie,
wielka latarnia morska na wyspie Farros, przyległej zresztą blisko do lądu.
W swoim imperium Aleksander Wielki nie porządził długo.
Wspominaliśmy przy okazji historii Babilonu, że zmarł w 323 roku właśnie w Babilonie,
w Myzopotamii, a jego olbrzymie państwo od Egiptu po Afganistan dzisiejszej Indii
rozpadło się na prowincję, którymi zarządzili jego generałowie.
I taki jeden z generałów Grek w 306 roku ogłosił się Faraonem,
przyjął imię Ptolemeusz I Sotter i rozpoczął się trzywiekowy okres chelenistyczny w Egipcie.
Na końcówce tego okresu panowała kobieta, kleopatra siódma.
Piękna kleopatra.
Piękna kleopatra, bo w zasadzie z piękności egipskich z czasów starożytnych
to wymienia się żonę Echnatona Nefretetta i kleopatę z okresu Ptolemejskiego.
Rządów kleopatry słynne są przede wszystkim w takiej, powiedzmy,
publicznej, powierzchawnej wiedzy z jej romansów.
Najpierw z Juliuszem Cezarem, który próbował podbić Egipt,
mądra kobieta podjęła takie wyzwanie, tak omotała Juliusza Cezara,

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

stała się jego kochanką, ale utrzymała rządy.

Czyli takie soft power można powiedzieć, użyła.

Można być.

Historycy tutaj mają różne zdania. Miała z nim syna, który miał na imię Cezarion.

Jedni powiadają Cezargo, uznał i nie powiadają go, nie uznał.

Ale Cezar w 144 roku przed naszą erą został zabity w Rzymie.

Kolejny strąbirów, bo to był początek przejścia od Republiki do Cesarstwa w Rzymie.

Marek Antoniusz, kiedy próbował podbić Egipt, spotkała go ten sam los, co Cezara, jeśli chodzi o kleopatę. Miłość.

W markiem Autoniuszem miała trójkę dzieci kleopatry, ale rządziła tym Egiptem nadal.

W 30 roku przed naszą erą nabieść, że Marek Antoniusz zginął w bitwie z Cezarem Octavianem, popełniła samobójstwo, popełnił samobójstwo także Marek Antoniusz.

Skończył się ptolomejski okres w Egipcie.

Egipt staje się prowincją Cesarstwa rzymskiego od 30 roku

przed naszą erą do podbojów arabskich w siódmym wieku naszej ery.

To jest prowincja rzymska.

W tym czasie nad Nilem prawie na przeciwko Memphis,

tej pierwszej stolicy w Rzymianie wybudowali wielką twierdzę.

Ona później nazywała się Babylon i nie potrafię powiedzieć,

że to dlatego, że był to tak zwany późny okres,

gdzie podbijali jasyryjczycy i babilończycy i persowie, ale ta twierdza została.

To jest ważne, dlaczego?

Bo zaczniemy mówić o podboju muzeumańskim w siódmym wieku.

Za czasów proka Mahometa, kiedy on z Medyny próbował rządzić

jednocześnie państwem powstającym islamskim,

to te jego wpływy rozszerzały się tylko na plemiona na półwyspie arabskim.

Natomiast po jego śmierci adeptci nowej religii

postanowili ją rozszerzać na cały ówczesny znany cywilizowany świat.

Najpierw się skierowali przeciw Monarchii Perskiej, Sasanidów w dzisiejszym Iraku i w latach 37 wieku opanowali.

A później się skierowali na zachód, na Egipt,

który w tym czasie po podziale cesarstwa rzymskiego na wschodnie i zachodnie stał się,

jak był prowincją rzymską, to stał się prowincją bizantyjską

ze wszystkimi tego politycznymi i religijnymi konsekwencjami.

Poza nim będę kontynuował sprawy najazdu muzułmańskiego,

to słów parę trzeba powiedzieć o egipskim chrześcijaństwie.

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa istniało w basenie Morza Śródziemnego

pięć ważnych ośrodków nowej religii.

Jerozolima, Antiochia w dzisiejszej Turcji, Konstantynopol, Rzym i Aleksandria w Egipcie.

Aleksandria była terenem misji apostolskiej św. Marka Ewangelisty.

Do dziś koptowie egipscy uważają się za jego spadkobierców,

a nawet każda katedra to ma nazwę Morkosia, czyli katedra świętego Marka. Ponieważ ten chrześcijański odłam koptyjski jako swoją głowę ma papieża i to jest następca świętego Marka Ewangelisty.

Podział religijny nastąpił po Sowożę, po Wszechnym, wczesnego całego kościoła w Halcedonie, to dziś w przedmieście Istanbul, kiedyś odrębne miasto.

Sowożę o naturze Chrystusa stwierdzono Boskiej i Ludzkiej.

Ci z Aleksandrii powiadali o jednej naturze, Bosko-Ludzkiej, stąd często nazywano ich monofizytami.

Ponieważ nie przyjęli uchwał czy decyzji o tej doktrynie pod wojnę i natury Chrystusa, no to zostali uznani w cesarstwie bizantejskim, niemalże za heretyków, ale i nawet między sobą się podzielili.

Ci, którzy uznali to są dziś egipcjanie prawosławni, a ci, którzy nie uznali, należą do kościoła koptyjskiego, przy okazji dygresja.

Skoro powiedziałem, że głowa kościoła koptyjskiego nosił tytuł papieża, oczywiście ze zwracaniem się do niego perwasza świętobliwość, miałem osobiście taką okazję rozmowy z poprzednim papieżem Sienudą III, który zmarł w 2012 roku,

bo w pierwszej dekadzie tego wieku arcybisków Gocłowski, metropolita Gdańska, organizował przez wiele lat taką interesującą konferencję na tematy moralne i etyczne.

Przed moim wyjazdem do Egiptu w 2004 roku zwrócony się, jego sekretarz zwrócił się, czy miałbym sugestię kogo zaprosić z Egiptu na tę konferencję.

To dla mnie oczywiste, że papieża koptyjskiego i Shejha al-Azharu.

Głównego, że tak powiem przywódcę muzułmuńskiego,

tylko ja sugerowałem, ponieważ miałem świadomość,

że obydwaj ci duchowni, to są ludzie po 80-ce,

to oni na coś takiego nie przyjadą, nawet gdyby chcieli.

Fizycznie jest to, powiedzmy, wysiłek.

Sugerowałem, żeby w zaproszeniu była furtka,

zaproszenie kierowane do Shejha al-Azharu i patriarchy koptyjskiego,

ale z możliwością wysłania zastępców.

Mieli takich przedstawicieli w Europie i mają do dziś jeden i drugi.

Niestety zaproszenie, które otrzymałem do wręczenia obydwu duchownym, stąd miałem zaszczyt rozmawiać z jednym i drugim.

Takiej furtki nie zawierały, w związku z tym,

skoro były imiennie tylko do nich, to żaden z nich nie przyjechał.

Ale wracając do koptów, jeszcze warto o jednej rzeczy powiedzieć.

Dziś jest ich gdzieś około 15 milionów,

w tym 110 milionowym społeczeństwie.

Skoro głową jest papież, to warto powiedzieć słuchaczom,

jak jest wybierany, jak wygląda konklawę.
Otóż zupełnie inaczej wygląda, niż konklawę wybierające papieża
do Szela Żymsko Katolickiego.
Na konklawe koptyjskim najpierw wyznacza się kandydatów.
Zwykle wyznaczają klasztory,
jednego spośród mądrych mnichów, przeorów,
które uznają zastosowne, wyznaczają biskupi spośród siebie.
Jest tych kandydatów trzech.
Jak już są ustalenne kandydatury, to na uroczystej mszy w katedrze
sprowadza się sierotę z sierocinca.
Dwu, trzy latka.
Tak, żeby rozumiał, co miał robić,
ale nie na tyle rozumiał, żeby mieszał w kandydatach.
Podczas mszy to dziecko, uważane, że przez niewinne dziecko
przemawia Duch Święty, wyciąga jedną z trzech karteczek
z tymi kandydatami na papieża koptyjskiego,
którą karteczkę weźmie jest to powszechnie ogłaszane.
To jest konklawę.
Koptowie są bardzo religijni.
Na przykład to można z poszczędziak się rozmawia
i kopt gestykuluje.
To bardzo często można zauważyć na przegubie lewej dłoni
wytatuowany krzyżyk.
Wiadomo, że nie jest to muzułmanin egipski.
Tak, że dzieci mają takie tatuażami, prawda?
Tak, bo to od młodego wieku.
Jest krzyż koptyjski.
Krzyż koptyjski jest równoramienny,
tylko każdy z ramion ma trzy wypustki.
Trzy wypustki to jest forma uczenia katechizmu
i podstaw wiary.
Trzy krzyżyk.
To jest trójca święta.
A jak policzymy po trzy wypustki w czterech ramionach,
to jest dwunastu apostołów.
Zresztą te krzyże koptyjskie w Egipcie są stosunkowo proste,
ale drewniane krzyże etiopskie
zawierają jeszcze więcej takich w formie cyfrowej
elementów z podstaw wiary.
Powiedziałem, czy krzyż koptyjski
ponieważ w czwartym wieku
jeden z biskupów koptyjskich
powędrował do etiopii

i przekonał do nawrócenia
na krześcijaństwo ówczesnego króla Aksum
to prowincja w północnej etiopii chrześcijańska
z zawytkami chrześcijańskimi do dziś
i chrześcijaństwo zakorzyliło się w etiopii
i do dziś istnieje.

Kościół etiopski organizacyjnie niezależny
od egipskiego, ale koptyjski kościół etiopski
w etiopii i w Erytrej.

Jeszcze o koptach.

Była to przez następne wieki muzułmańskie
mniejszość i tolerowana
i prześladowana, zależało o jakie
charakterze i umyśle był panujący
w egipcie.

No to tak jak zawsze z mniejszością, która ma
mniej lub bardziej ograniczone możliwości działania
to ci ludzie się koncentrują na określonych formach
działalności. W związku z tym lekarze,
adwokaci, kupcy, naukowcy to byli
koptowie aż do czasów współczesnych.

No i wróćmy teraz do tego najazdu arabskiego.

Za drugiego z następców

Mahometa, Kalifa Omara

on nie był zbyt chętny, ponieważ jeszcze
nie została zakończona, a trzeba był utrwalić
sukces najazdu i rozbicia monarchii perskiej.

Tymczasem jego wódz Amr Ibn As
a no zresztą jeden ze współtowarzyszy
proroka doskonały strateg i doskonały dowódca.

Postanowił podbijać Egipt.

Jak otrzymał list Kalifa Omara

zalecający wstrzymanie przekroczenia granicy
to się nie posłuchał. To co nie posłuchał to on
po prostu wstrzymał list u siebie.

Jak przekroczyli granice na Synaju
to odczytał wojsku list, ale już byli w Egipcie.

To już nie miało znaczenia, to poszedł dalej.

Rozmił wojska bizantyjskie

w północnym Egipcie, ale zamiast kierować się
na stolicę w Aleksandrii to poszedł na południe
do tej twierdzy Babylon. No i tam nie było łatwo.

Po 8 miesiącach twierdzę zdobyto.

Stąd dalsza wędrówka do Aleksandrii.
Patriarsza Aleksandrijskiemu Cirusowi
postawił trzy warunki.
Pierwszy, miasto zostanie poddane,
mieszkańcy przyjmują Islam i będą na równym
statusie społecznym, jak muzułmanie
w dotychczas istniejącym państwie muzułmańskim.
Drugie, nie przyjmują Islamu,
zachowują swoje wyznanie, ale płacą
podatki i będą obywatelami drugiej kategorii.
I trzecie, podajmują walkę.
No znając swoje możliwości militarny,
Patriarcha wybrał drugie rozwiązanie,
czyli zostajemy w przyszłości aństwie
i płacimy podatki. Aleksandria
została zdobyta bodajże w 740,
pierwszym albo drugim. I tylko
Amr ibn Az zachował się tutaj
przyczwoicie w tym sensie, że
przestrzegał warunków tolerancji w stosunku do
wyznania chrześcijańskiego, a i w stosunku
mieszkających w Aleksandrii Żydów.
Nawet jednych i drugich powoływał
do administracji na nowo zdobytych terenach.
Panie Ambasadorko, jak moglibyśmy jeszcze
chwilka zatrzymać się przy egipskich chrześcijanach,
to to jest rzeczywiście niezwykła historia.
Także dlatego, że
to właśnie koptowie są,
można powiedzieć, spadkobiercami.
To są starożytni egipcy. To są ci
od faraonów jednym słowem, tak?
Łącznie z językiem. Właśnie do XVIII wieku
koptowie mówili w tym języku.
Farońskim, starem, tak?
Prawdopodobnie nie był to taki, jak mówili, powiedzmy,
faraonowie od średniego.
Język się zmienia z wiekami, jest to żywy twór,
ale był to nadal staroegipski
zapisywany alfabetem greckim.
Ten język jest nadal
językiem liturgicznym w koptyjskim kościołach.
Można go usłyszeć nadal.

Proszę Panią, co pewnie niedawno przeczytałem,
że kilkuset koptów mieszkających w Polsce
ma własną parafię z muszami, z kościołem,
z jakąś świątynią w otrębusach pod Warszawę.
Czyli nawet nie trzeba daleko do Egiptu jechać,
żeby ten język starożytny usłyszeć.
A dzisiaj się koptowie?
O, dzisiaj się koptowie po różnych wydarzeniach
politycznych ostatnich lat,
tu, jak będziemy mówić, o rządach
Sadata i Mubaraka, to powiemy, co to przeżywał
Papież Sienuda III.
Dziś rozwijają się w sposób, myślę,
w pełni tolerancyjny.
Przykład, tu jak obecny prezydent Sisi
postanowił wybudować nową stolicę dla Egiptu,
to dwa pierwsze budynki, jakie postawiono,
to była wielki meczet i wielka katedra koptyjska.
No to, powiedzmy, o czymś świadczy.
Ale o koptach chciałbym powiedzieć jedną rzecz,
bo oni wnieśli do chrześcijaństwa dwie rzeczy.
Pustelnicstwo i monastycyzm.
Wielu wierzących koptów było pustelnikami.
Sąsiedztwo pustyni pozwalało na tego typu samotnie
i takie, powiedzmy, bogobojne życie.
Tych pustelników było wielu zarówno
w zasadzie wzdłuż zachodniego brzegu Nilu
na pograniczu tzw. pustyni zachodniej.
Była nawet w okolicach
tej drugiej stolicy Teb.
Cały zestaw nawet był termin, powiedzmy,
o takiej tebaickiej prowincji.
Stamtąd się wywodzą wielce znani tipu stelnicy.
Święty Paweł Steb jest uważany za patrona zakonu Paulinów.
Jest święty Pachomiusz z pierwszej połowy IV wieku.
Jest święty Onufry z drugiej połowy IV wieku.
Ale to byli pojedynczy.
Natomiast powstawały również zbiorowe klasztory.
To jest chyba legenda mówiąca, że Władina Trun
to jest taka dolina ciągnąca się
równolegle do Nilu po zachodniej części Kairu i Delty,
że kiedyś istniało 400 klasztorów.
Nie wiem czy tyle, czy to przechwałka, ale nadal zostały cztery.

No prowadzące jednocześnie gospodarstwa rolne na tej pustyni.
Jeden z tych klasztorów chyba ten najbliżej Kairu
to ma we współpracy z dania od lat stada krów
i w związku z tym umowy na dostawy artykułów meczarskich
do restauracji kajerskich.
Te cztery są absolutnie do odwiedzenia,
ale o odwiedzaniu to jeszcze będę mówił w końcówce swojej wypowiedzi.
Ale jeszcze jedna ciekawostka o koptach.
Jest takie bardzo szczególne miejsce dzisiaj w Kairze,
które zamieszkują koptowie zwane Biasnym Śmieciarzy, prawda?
To nie jest najsłabniejszy,
bo one jest tak zwane, ponieważ rzeczywiście w zbieraniu odpadów
to koptowie się zajęli tą dzień i to biedni koptowie.
Ale są wśród nich bogaci, bo ja znałem milionerów koptów,
którzy milionerami zostali kiedy odpady,
zwłaszcza plastyk zaczęli eksportować do Chin.
Można powiedzieć, że wyprzedzili w ogóle swoją myślą.
To dzisiejsza taką świadomość recyklingu, prawda?
U podnóża na wschodzie Kairu są wzgórza Mokattam,
a oni tam się znajdują, ale właściwie centrum.
W samym Kairze to są okolice tej twierdzy Babylonna.
Tam jest rozpoczęte w latach dwudziestych,
ale w współczesnych czasach wybudowane olbrzymie muzeum koptejskie,
które warto odwiedzić.
Tam jest słynny kościół zawieszony.
Zawieszony dlaczego?
Pod kościołem jest przejście po prostu.
Ten kościół Mualaka.
Ale są jeszcze dwa czy trzy inne.
To się nawet nazywa stary Kair,
ale on jest w zasadzie chrześcijański.
Łącznie z jedną synagogą Ezry,
która też jest do zwiedzania.
Inna synagoga jest w centrum XIX wiecznego Kairu.
Ale o Żydach Egipskich też jeszcze powiemy.
Po tym podboju muzułmańskim
przez pierwsze wieki XVI, VII, VIII
to Egipt był prowincją Kalifatu muzułmańskiego,
który z damaszku, a później z Bagdadu,
czyli należał albo do Majadów, a później do Abbasynów.
Aż wreszcie w IX wieku pojawiła się nowa dynastia.
Dynastia Szyjicka.
Te dwa Kalifaty były sugnickiej.

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

Szyjicka, która sobie dynastia,
która sobie uzurpowwała,
że pochodzi od córki proroka Fatimy i jej męża Alego,
to wszystko według nawet historyków arabskich
nie do końca się klej.
To jest fałszowana historia,
ale powstała dynastia, która się nazywała
w związku z tym Fatymidami.
Powstała w prowincji Ifrykia,
to kiedyś prowincja rzymska,
później muzułmańska,
a dziś to jest Tunesia.
Było to silne państwo,
formalnie powinno należeć do Abbasynów w Bagdadzie,
ale nie należało,
bo je Abbasydzi, że tak powiem,
już swój największy okres świetności przeżyli.
Silne państwo, ponieważ zagarnęło Sycylię,
a ataki prowadziło przeciw genui
na północnym wybrzeżu,
Morza Śródziemnego,
a później poszli na Wschód,
opanowali Egipt w 1969 roku
i na prawie dwa wieki
założyli własną dynastię Fatymicką w Egipcie.
To oni nadali miastu dzisiejszą nazwę,
bo po arabsku zaczęli budować miasto,
które się nazywało Miasto zwycięskie.
Madinatol Al-Kahira
i od tego Al-Kahira zwycięski
dziś nazwa stolicy Kajr.
Byli zarówno mądrzy,
jak to się zdarza
przywódcą różnym, jak i nie mądrzy przywódcy.
Jedni rozwijali,
drugi wprowadzali
absolutnie chore pomysły.
Takim był Khalif Aziz,
był tolerancyjny w stosunku do chrześcija,
zresztą żonem miał chrześcijankę,
ale już jego synal Hakim...
Szalony Khalif, tak?
Zwany szalonym Khalifem

polecał chrześcijanom i Żydom ubierać się
tylko na czarno.
Mogli, nie mogli jeździć konno,
tylko na osiawkach tego typu, powiedz mi historię.
Zresztą na koniec uznał się zabóstwo
i od niego wywodzi się muzułmańska
sekte druzów mieszkająca
w Libanie
południowej Syrii i Północnym Izraelu.
On już wywołał wyprawy krzyżowe, prawda?
Bożąc grup Chrystusa w Jerozolimie.
No właśnie.
To jego decyzją postanowiono zniszczyć
grup Chrystusa w Jerozolimie,
co było jednym z zasadniczych
czynników, że papież urbam drugi
wezwał do pierwszej krucjaty.
I ogromny rozław krwi.
Te krucjaty na początek
z pewnymi sukcesami,
choć dla mnie wątpliwe,
kiedy krzyżowcy zniszczyli
Konstantynopol, to
wielka plama na chrześcijaństwie.
Niezależnie do którego chrześcijanie
odław mu należą.
Mieli z krzyżowcami, mieli problemy
także Fatimidzi.
Wezwali na pomoc
kogoś z władców Damaszku
prowincjonalnych władców,
ponieważ to i tak należało
do Abbasydu formalnie, tak jak i Egib.
Należało do Abbasydu, w czym się
Fatimidzi specjalnie nie przejmowali.
Otóż przysłany na pomoc
Kurtz Spohodzenia
Salaheddin Ayub
on znany jest w europejskiej literaturze,
jako Saladen
rozprawił się z krzyżowcami,
ale jednocześnie
doprowadził do końca

dynastię Fatimicką.
Przejął władzę w 1181 roku,
rozpoczął budowę cytadeli
istniejącej do dziś
w Kalize
na upoduża wzgórz Mokaptam
tylko z drugiej strony
niż są ci
koptowie
i założył własną dynastię Ayubidów.
Ale on miał jeszcze
wiele, bo
rozbudowywał Kajr.
Jego następcy
już nie byli tacy...
Nie mieli tego rozmachu?
Nie mieli tego doświadczenia
bodajże kraj podzielił
między synów, co zawsze się źle kończy
takie podziały
i w zasadzie
władze przejęli mamelucy
bo wszyscy Kalifowie
zwłaszcza basytcy
w Bagdadzie, a i Fatimicy
w Kajerze popełniali
ciągle ten sam błąd
to wynikało z obawy i strachu
przed zamachami i czymkolwiek
w związku z tym otaczali się
gwardiami pochodzenia cudzoziemskiego.
U Fatimidów to byli Berberowie
nawet Sudańczycy
ale byli także z narodów kałkawskich
i Turcy
a później
to byli to
z niewolników
bo mamluk
po arabsku
to znaczy posiadany
przez kogoś
człowiek czy jaś własność

niewolnik krótko mówiąc
Byli też wśród nich chrześcijanie, prawda?
Byli chrześcijanie tylko zislamizowani
Gnóstwo było z narodów kałkawskich
chrześcijańskich
z posił gruzinów
z posił ormian
z posił czerkiesów
Otóż
w końcówce
dynastii
Ayubidów po tym saladynie
może jakieś powiedzmy
100 lat ona funkcjonowała
władze przejęli
mamelucy
ale na innej zasadzie
dziedziczenia
tylko wyboru najlepszego
z pośród nich
zresztą dzielili się
bo część tych mameluków
to mieszkała w cytadelii
w cytadelii jest wieża
czyli burż po arabsku
oni się nazywali budż ryci
a część była
w koszarach na wyspie roda
na nilu
a na wody w ogóle po arabsku mówi się
bachr
i to byli bachryci
rządziło łącznie
bodajże 43 przywódców
wywodzących się z mameluków
niektórzy bardzo krótko
bo ich sami swoje obalali
niektórzy dłużej byli tacy
którzy tworzyli
własne dynastie
ale co ciekawe
warto o tym wspomnieć
że

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

pierwszym sultaniem
mameludzkim była kobieta
miała na imię
tak to egipcjalnie nazywają
siagaratel dor
to znaczy drzewo perłowe
tak miała na imię była
prawdopodobnie ormiamką
niewolnicą
ale przez jednego z ostatnich
ajubidów
potomków saladyna
wyzwolona
mało tego
została jego żoną
a ponieważ
wtedy do
dziedzictwa ajubidów po fatymidach
należała palestyna
i syria
a rozpoczęła się kolejna kruciata
zapowiedziana przez króla
Francji Ludwika IX
to oczywiście
jej mąż powędrował
do damaszku no bo tam miał być główny
atak na
ziemię świętą
król francuski zorientował się jednak
że główna potęga
w sumu zumańska w tym regionie
to jest Egipt
i wylądował w Damecie
Damietta to jest portę
przy prawej odnodze Nilu
na morzu śródziemnym
zanim przywędrował
z damaszku ze swoimi wojskami
Sultan Saleh
to wysłał
gońców z poleceniem
do siagaratel dor
co ona ma przygotować do obrony

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

z nim był też w damaszku
ten syn
zdołali
zdołali obronić się przed Francuzami
w Delcie w ten sposób
że król Fryderyk
i królowa
znaleźli się w niewoli
egipskiej
ale sam sył tam zmarł
w związku z tym
przez parę miesięcy
rządziła
siagaratel dor
ale jak syn wrócił
to uczciwie
przekazała mu władzę
to była jego macocha
bo on był z innej matki
on się niezbyt zachowywał
w stosunku do niej
i mamelucy postanowili
że ona zostanie Sultanem
nawet
chyba pomogli temu
jej pasierłowi przenieść się
na tamten świat
ona rządziła około trzech lat
jedną z pierwszych jej decyzji
to było uwolnienie
pary francuskiej
przy okazji odebranie
sobie tego okupu
za to uwolnienie
rządziła trzy lata
wyszła za mąż
ponownie za jednego z mameluków
ale kiedy się zorientowała
że on taki najwierniejszy
to nie jest ambicje ma potężne
to też doprowadziła
że przenieść się do Abrahama
no proszę czyli nie tylko Cleopatra była

jedną kobietą władczynią
bo Cleopatra to była druga kobieta
która rządziła Egiptem
i to jak?
przez te okresy mameludzkie
kiedy rządziło 43 kolejnych
sultanów wywodzących się
z poszczególnych odłamów mameludzkich
wreszcie w 1517
roku
Turcy osmańscy
wydali im bitwę
bitwie pod kajirem ich pobili
przejeli Egipt
stał się
praktycznie do pierwszej wojny światowej
to później formalnie to już było różnie
ale stał się
prowincją
Imperium Osmańskiego
Podzielono
Egipt na 12 prowincji
Samdzaków
na czele każdej postawiono jednego
z tych mameluków, którzy przeżyli
no i rozpoczęły się
na dobrą sprawę wieki
kiedy formalnie
od ok. Jeruz i Stambuł
Pasze
Jakowice Króla
który na ogół rządził krótko
i tak samo się zachowywał jak ci paszowie
w Bagdadzie o tym wspominaliśmy
chodziło o to, żeby jak najszybciej
zarobić jak największe pieniądze
Rotacja była duża
kraj się
nie rozwijał
były ciągłe kłótnie i spory
między mamelukami
albo między którymi z mameluków
albo wielkich właścicieli

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

ziemskich bejów
w zasadzie
mam powiedzieć, że są to
od 16 do końca
18 wieku
lata zastoju
lata zastoju
oparte na
co rocznych wylewach nilu
i ile nil wylał tyle zasiano
i tyle zdołano zebrać
pod żadnym względem
kulturowym
i oczywiście nawet
w historiografii arabskiej
okres zastoju
to się zmieniło
z wyprawą Napoleona
na Egipt w 1798
roku
Napoleon chciał
przeciąć Wielkiej Brytanii
drogę do Indii
wyprawa nie była
pomyślna militarnie
najpierw lota
francuska została rozbita
Anna Nelsona
pod Abukirką Aleksandrii
następnie wyprawa
Napoleona lądem przeciw palestynie
też zakończyła się
klęską
w roku później, czyli w 1799
sam Napoleon
wrócił, Francuzi zwinęli się
w 1801 roku
ale ponieważ
przywieźli ze sobą
Francuzi dwuosobową grupę
uczonych
w specjalności rysowników
jest przepiękny album

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

wydany
ja przynajmniej mam
wydawnictwo Kajerskiego
Uniwersytetu Amerykańskiego
gdzie są rysunki
z tamtych czasów
różnych obiektów
w całym Egipcie
ci uczeni po powrocie
rozpropagowali
sprawę
zainteresowania się
naukowego, egiptem
a jeszcze podczas
wyprawy Napoleona
w miejscowości Rozetta
to jest też mały port
przy lewej odnodze Deltynilu
znaleziono kamień
który się ma nazwę
kamień z Rozetty
to który z kapitanów
wojska francuskiego
taki kamień znalazł
na czym polegała jego wartość naukowa
ponieważ na tym kamieniu
był napis
w trzech alfabetach
w hieroglifach
ich uproszczonej wersji
czyli w piśmie demotycznym
i w alfabecie greckim
tym kamieniem zajął się
lingwista francuskie
no i po
wielkich trudach
odczytał
hieroglif
wielkie wydarzenie, bo przecież
zostałości w świątyniach
i w grobowcach są
wypełnione hieroglifami
teraz można było czytać

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

starożytny
egipt z napisów
które wówczas powstały
niemalże jakby wehikuł czasu
prawda, ktoś posiadał
taka wiedza
szampolliom dokonał czegoś co pozwoliło
cofnąć się do lekturowo
do tamtych czasów to
jego odkrycie w 1822
ale w kilka lat później
inny francus
Auguste Meriot
jako archeolog
pojechał do
Egiptu na Wykopaliska
no, spędził tam kilkanaście
lata
poodkrywał najróżnorodniejsze
rzeczy, to jest właściwie to
taki twórca
można wypowiedzieć
współczesnej archeologii
ważną rzecz
który wykonał w ciągu tych swoich
kilkunastu lat pobytu
mianowicie
namówił panującego
wówczas
wicekróla Egiptu
do wprowadzenia zakazu
handlu zabytkami
oczywiście ten zakaz jest do dziś
nie przestrzegany przez nikogo
są całe
grupy przestępcze
które się tym zajmują
najlepszy dowód co zrobiono
i radskimi po inwazji amerykańskiej
z muzeami
w Bagdadzie czy
w Mosulu
to funkcjonuje nadal

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

no, ale dobrze, że ktoś kiedyś próbował
postawić barierę prawną
tego typu
skoro ten przełom XVIII i XIX wieku
jest taki znaczący
to on jest znaczący zarówno
przez fakt
przywiezienia przez Napoleona tych uczonych
którzy dali początek
z tym orientem
nie tylko Egiptem, orientem generalnie
wschodem
ale większy pewnie znaczenie
miało jeszcze mianowanie
przez
sultana
tureckiego
Mohameda Ali
wicekrólem Egiptu
w 1805 roku
Mohamed Ali
z pochodzenia był albańczykiem
z Macedonii
w górę warmii
tureckiej
walczącym przeciwsiłą francuskim
ale po
wycofaniu się Francuzów
on został mianowany
i zabrał się solidnie do rządów
po pierwsze
zlikwidował fizycznie
to kolejny przejaw
tego
wschodniego okrutnictwa
fizycznie zlikwidował Mameluków
zaprosiły do cytadelii
na ucztę
i tej uczcie żywi nie wyszli
no miał, Jakowicekról
miał pełne prerogatywy władzy
w prowincji egipskiej
wprowadził uprawę bawełny

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

zaprosił oficerów
francuskich, żeby mu
zmodernizowali armię
i flotę
bo wiedział, że to doświadczenie oficerowie
i jeśli zrobią to będzie
to nowoczesna armia
i nowoczesna marynarka
i niektórzy przeszli na Islam
wysyłał
na państwowe stypendia młodych egipcjan
na studia głównie do Francji
ale także do Austro-Węgier
i do Niemiec
w Paryżu nawet ze względu na potrzebę
zmniejszenia kosztów
utworzono dom studentów egipskich
który tam funkcjonował
ci ludzie wracali
zajmowali posady
w administracji egipskiej
z Istanbulem to było różnie
najpierw jak była wojna
wyzwólająca Grecji
w latach dwudziestych XIX wieku
to
jako lojalny wice-król
Egiptu popierał
sultana
ale jak flota turecka egipska
poniosła klęskę to się wycofał
a jak później jeszcze sultan
nie spełnił obietnic
a to on poszedł przeciw sultanowi
zajął syrie
wojska egipskie pod dowództwem
na Ibrahima
w latach trzydziestych XIX wieku
zająły palestyna
i syrie
groziły istambolewi
no tu państwa
europejskie

które wówczas rozpoczęły
swoją proces kolonizacji
wymusiły na
ale muhammedzieli wycofanie się
ale otrzymał wtedy
dwa firmany
firman to tak jak po rosyjsku
ukaz to dekret
sultanski
jeden firman
nareszcie był spełnieniem obietnicy
mianowicie
stanowił dynastię dziedziczną
w rodzinie muhammeda
ali rządzącą egiptem
czyli on nie musiał się obawiać
że teraz znowu mu jakiś powiedzmy dowódca
armii tutaj odbierze
władzę to był jeden firman
a drugi rozszerzał jego władzę
na Sudan
po muhammedzie ali
rządzili jego synowie
i brachim
Abbas Said
i to Said
w 1854
roku
udzielił koncesji
na budowę kanału Słyskiego
otrzymał ją francuski
inżynier
Ferdinand de Lesseps
budowa trwała 10 lat
otwarcie kanału
nastąpiło
w 1869
roku
wielce uroczysty
sposób z udziałem
koronowanych głów
bo przyjechała cesarzowa eugenia
z Francji

dla której wybudowano specjalny
pałac nad Nilem
pałac istnieje do dziś
i jest to kajerski hotel
Marriott
tylko ma jeszcze 20 piętrowych
wieże mieszkalne dobudowane
W każdym razie
wielka feta
w związku z otwarciem kanału
Ci delegacie europejscy
to po przyjeżdżali własnymi jachtami
parada jachtów w kanale Słyskim
u Werdiego
zamówiono operę
opera Aida
z jakich względów
była wykonywana w jakichś innych okolicznościach
ja nie potrafię tego powiedzieć
niemniej
jak mówię nie była opera została napisana
jest wykonywana do dziś
kanał podajże 169 km
skracał w niesamowity sposób
drogę z Europy
do Indii
i dalekiego wschodu
pojada się, że
odległość między Londynem
a Bombayem
w brytyjskich Indiach
skróciła się o 7,5 tysiąca kilometrów
tylko
że płacca Egiptu
przeinwestował
oprócz
finansowania
budowy kanału
budował linie kolejowe
które graficzne
chciał mieć nowoczesne
technologicznie państwo
efekt był taki, że

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

Egipt zbankrutował
i w 1875 roku
udziały Egiptu
zostały sprzedane Brytyjczyką
w kanale Słyskim
a praktycznie to Brytyjczycy
przejęli zarządzanie finansami kraju
a jeszcze jak stłumili takie
powstanie o Rabiego
w 1882 roku
to praktycznie
przejęli władze Izegiptu
czyni swój protektorat
z wojskami okupacyjnymi
wzdłuż kanału
jak i w samym Egipcie
i ta sytuacja trwała
do pierwszej wojny światowej
choć w samym Egipcie
narastały
nastroje
antybrytyjskie zdecydowane
kiedy
wyniki pierwszej wojny światowej
były podsumowywane
i tworzone
nowy porządek świata
na Kongresie Wersalskim
to
przywódca jednej z partii
politycznych egipskich
Sadzahlul
udał się z delegacją egipską
do Wersalu
nic nie zyskał Brytyjczycy
go internowali na Malcie
wrócił do kraju
ale od słowa delegacja
ta partia
po arabsku Waft
ta partia istnieje do dziś
dziś jest to jedna z liberalnych
partii egipskich

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

na początek z dużą ilością
koptów w swoich szeregach
może i dziś także tego nie wiem
i Sadzahlul doprowadził
i partie polityczne
doprowadziły do tego, że
protektorat się
zakończył tym, że
Brytyjczycy
uznali
w 22 roku egip
jako niepodległe państwo
władca do tej pory
podporządkowany
Brytyjczykom stał się
suwerennym władcą Egiptu
jako fulat król fulat
pierwszy
rządzący do lat 30
z ciekawostek polskich
jak maszak Piłsudski
na leczenie do kurortu
Heluam pod kajerem
to się z władem pierwszym spotykał
po ówczesny poseł
w kajerze organizował
takie spotkanie
w 1936 roku
rządy objął jego syn
Faruk
w czasie II Wojny Światowej
Egipt
stał się terenem
walk
między aliantami
to wzdłuż śródziemnomorskiego
Wybrzeża
Egiptu
walki trwały między
Afryka Korps
czyli korpusem afrykańskim, niemieckim
pod dowództwem generała Romla
i siłami alianskimi

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

pod dowództwem generała
Montgomery
zresztą w tych siłach alianskich
tam było wiele jednostek australijskich
no bozelanskich z Indii
ale były także
jednostki polskie
stąd generałowie
Kopański i Sikorski
podajże dwukrotnie
odwiedzali Egipt
walki skończyły się
klęską
korpusu niemieckiego
korpusu afrykańskiego
pod El Alamein
w 1942 roku
jest tam olbrzymi cmentarz
w którym co roku
odbywają się uroczystości
miałem okazję też
w nich uczestniczyć
bo dziś
odrębnie pod El Alamein
jest
wielkim auzoleum
żołnierzy niemieckich
architektonicznie
nieciekawe budynek
i wielkim auzoleum
żołnierzy włoskich
architektonicznie przepiękny budynek
z dużą aleją
i ulicy, bo to jest na samym morze
teraz
uroczystości upamiętnienia
kiedy wszyscy są w jednym
sojuszu
północnoatlantyckim są wspólne
rozpoczynają się
w El Alamein
a później się jedzie
to auzoleum niemieckiego

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Natkańskiego #5

i nieco dalej do auzoleum
włoskiego
mnie zaskoczyło w tym auzoleum niemieckim
wyglądającym
to dosyć
tu prawie dwupiętrowy budynek
na ścianach wewnątrz
ma tablicę z nazwiskami
osób, które zginęły
w tych walkach na tym terenach
w czasie II wojny światowej
ja byłem zaskoczony ilością
słowiańskich nazwisk
nie wiem ślązaków
nie wiem, bo
każda tablica to jeden z landów
no i oczywiście
na tablicy
w łaskiej jest najwięcej, ale nie tylko
natomiast
w samym El Alamein
Growów Polskich jest
tylko
dziewięć
ale jednocześnie okres
II wojny światowej
to w Egipcie
nie ma nastrojów pro niemieckich
no bo jak się było antybrytyjskim
to naturalnym
koleją rzeczy
było się zwolennikiem
Niemiec
podobnie jak wiraku
to jest
nie wiem czy naturalne, ale tak się działo
powiadało się
że współpracownikiem wywiadu
niemieckiego był
późniejszy prezydent Anwar Sadat
nie wiem czy są na to
historyczne do wody
ale w każdym bądź razie

II wojna światowa dla Egiptu
zakończyła się jako dla kraju
suwerennego
królestwa
rządzonego przez króla Waruka
no i może na tym byśmy
te rywody zakończyli
bo przebogata jest współczesność
a no właśnie o tej współczesności
opowiemy w kolejnym
6 odcinku
tych opowieści arabskich
zakończąc tę część chciałam pana
jeszcze panie ambasadorze na koniec
zapytać o to
jaką rolę w dzisiejszym
myśleniu o sobie
o samych sobie egipcjan
odgrywa ta starożytna
spuścizna, bo mówiliśmy trochę
jak to wygląda wiraku
że mimo że to właśnie tam
ta pierwsza cywilizacja
sumerowie, mezopotamia
całe to ogromne
bogactwo się zaczęło
to jest pewien dystans, jest pewna
wyrwa
w Egipcie podkreślił pan to na samym
początku była
kontynuacja, była bardzo
silna ciągłość, a no właśnie
to 31 dynastii
prawda farańskich
kim dla dzisiejszych egipcjan
są ci starożytni egipcjanie
oczywiście
większość egipcjan
to dziś arabowie
z plebią, które przyszły
z oddziałami tego Amra
i Bnalasa
a później jeszcze były

takie plemiona z
Hidja, z usłynni Benuhilal
całe potężna
właśnie to chyba konfederacja
plemiona, nie jedno plemię
więc miejscowa ludność
też dostała i zarabizowana
pod względem językowym
i zislamizowana
w znacznej mierze pod względem religijnym
ale ta ciągłość
zwłaszcza w formie
koptowie na pewno się uważają
za dziedzictwo
za spadkowierców
sami egipcjanie
może mniej
bo przyjęcie i samu
i później rządy muzułańskie
od 7 wieku
no stanowiły pewną cezurę
wiadomo były zabytki
były piramidy, to jest widoczne
ale to nie jest nasze
i dziś gdybym
nie zadał doktorowi
hałasowi, o którego wspomniałem
to bym nie miał prawo
pobić, bo
on się czuje dziedzicem wszystkiego
a nie z muzułmaninem
i nie on jeden, oni wszyscy
się czują dziś
w znacznej mierze bardziej
niż i rakczycy w stosunku
do mezopotami
że są kontynuatorami
to
dziś przywódcy
egipscy
myślę, że nie tylko po wojennych
po obaleniu monarchii
ale to oni w przemówieniach

powtarzają
ile to mamy w państwowości
tysiącleci wstecz
to nie tylko Napoleon
powiadał, że
40 wieków patrzy na was
wracając się do uczonych
dziś oni mają świadomość
w egipcie ta świadomość
dziedzictwa kulturowego
istnieje
i myślę, że jednym z powodów
jest ta ciągłość
zmieniali się władcy, przyjeżdżali
na jeźdźcy, no nawet czasach
farańskich
egiptyk był wielokrotnie
najeżdżany, napadany, były okresy rządów
hetytów, były okresy
rządów perskich
ale ta ciągłość
istnieje i jestem przekonany
że również w świadomości społecznej
świadomości społecznej egipcjan
ale myślę, że
też pewnie nas
europejczyków ludzi zachodu
bo ja nie przez przypadek zaczęłam
to nasze dzisiejsze spotkanie takim zdaniem
że będziemy mówić o kraju
faraonów, piramid
kleopatry
nam, ta część świata
bardzo się kojarzy
z tym dziedzictwem starożytnym
bardzo mocno
uwiecznione zresztą to wszystko
w popkulturze zachodni
filmach, w książkach
my mamy
film i powieść
bolesława prusa faraon
jaka lektura szkolna nam to powiedzmy

[Transcript] Raport o stanie świata Dariusza Rosiaka / Raport - opowieści arabskie Jana Nadkańskiego #5

przybliżało
klimat tamtych czasów
powstało wiele filmów
romance
kleopatry też był inspirujący
starsze pokolenie pamięta
film kleopatra
z listejlor i Richardem Bartonem
sześćdziesiątych
ta starożytna kultura Egiptu
powiedziałbym tak
kwi w umysłowości
europejskiej
może bardziej
niż współczesna kultura
arabska Egiptu
ale o tym sobie też powiem
bardzo dziękuję za to spotkanie
dziękuję serdecznie
to był
ten odcinek opowieści arabskich
Jana Nadkańskiego
w raporcie o stanie świata
program zrealizował
Chris Wawrzak
studiu efektura w Warszawie
Drodzy Państwo
opowieści arabskie Jana Nadkańskiego
to kolejna seria programów
raportu o stanie świata
która powstaje
dzięki Państwa zaangażowaniu
do fiarności
z serca dziękuję Państwu za to
że jesteście z nami
a jeśli ktoś chciałby dołączyć do grona
patronów raportu o stanie świata
zapraszam na mój profil w serwisie patronite.pl
bo za jego pośrednictwem
najłatwiej nas wesprzeć
dziękuję serca